

AINEVALDKOND „KEEL JA KIRJANDUS”

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide jaotumine klassiti

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									Kokku
	1.kl.	2.kl.	3.kl.	4.kl.	5.kl.	6.kl.	7.kl.	8.kl.	9.kl.	
Eesti keel	6	7	7	6	4	3	2	2	2	38
Kirjandus	-	-	-	-	3	2	2	2	2	11

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevõime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

1.–4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keeleõpetuse osaoskusi, esmajoones suhtlus-, lugemis- ja tekstiloomeskust ning õigekeelsust eri tekstiliikide, sealhulgas ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne ja žanriteadlik käsitlusviis ning kõikide keeleõpetusoskuste mitmekülgne ja tasakaalustatud arendamine.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentsed ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.

Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust ning edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

1.4. Ainevaldkonna lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; õpivad koostama ja vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõna- ja käsiraamatuid. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingut toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Võõrkeeled. Eesti keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti keele tundides omandatud keelemõisted. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi selle keele maa ja kultuuri ning ka kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusteemalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutuspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Kehaline kasvatus

Sotsiaalsained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste,

organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

Kunstiained. Kunstiainetete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustatsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja auditiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Informaatika. Digivahendite ja veebikeskkondade kasutamine tekstiloomes ja esitlustes, info-, meedia- ja digikirjaoskuse arendamine.

1.5. Üldpädevuste saavutamine keele ja kirjanduse ainevaldkonnas

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise, reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi –teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kirjandusõpetuses kujundatakse kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise ja nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus. Eesti keele ja kirjanduse tundides kasutatakse erinevaid e-teavikuid ja veebikeskkondi teabe leidmiseks, õpitakse leidma ja kriitiliselt hindama aime- ja meediatekste, luuakse digivahendeid kasutades mitmesuguseid tekste, arvestades sealjuures teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid. Infokirjaoskuse õpitulemus toetab otseselt digipädevust. Vajaliku info kõige otstarbekamal kujul leidmine nõuab eelteadmisi. Õpilasi tutvustatakse veebikeskkondadega, kust nad võiksid otsida materjali neid huvitavate kirjandusteemade kohta.

1.6. Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (nt õppekäigud ettevõtetesse, ainevaldkonnaga seotud ametite tutvustus). Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskkond ja meediakasutus. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloome eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

1.7. Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega;
- 8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;
- 9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, metakeele valdamist, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;
- 10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 11) arendatakse eri liigis ning žanis ilukirjandustekstide avatud ja loovat analüüsi-, tõlgendamise- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;
- 12) tegeldakse tekstiloome ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

1.8. Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja enastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

I kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist keelekasutust (kõnelemist ja kuulamist),
- 2) lugemist (lugemistehnikat, kirjandus- jm tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist),
- 3) kirjutamist (kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet).

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu (analüüsi ja mõistmist),
- 3) tekstiloomet (eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist),
- 4) keeleteadmisi (õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist).

Kirjanduse õpitulemusi hinnatakse eraldi alates 5. klassist.

II ja III kooliastmes hinnatakse kirjanduse õppimisel

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ja tutvustamist,
- 2) tekstide jutustamist ja esitamist,
- 3) kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist,
- 4) omaloomingulisi töid,
- 5) kirjandusteadmisi (nt kirjandusmõistete ja kirjandusloolise konteksti tundmist).

1.9. Õppekeskkond

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) väljaspool kooliruume, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesisavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

2. Ainekava

2.1. Eesti keel

2.1.1. Õppeine kirjeldus

Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas pole üksnes inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevõime kujunemise alus, vaid ka jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus kogu edasiseks eluks. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.

I kooliastmes keskendutakse õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist. Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirja pandust aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada. Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös.

Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus. Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada.

Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Et õpilane osaleks aktiivselt ja vahetult õppeprotsessis, peavad keeleõppe tegevused olema mitmekülgsed ja funktsionaalsed. Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldot, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevalikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

2.1.2. Teadmised, oskused ja hoiakud I kooliastmes

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
- 9) kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.

2.1.3. Õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Õppesisu	1. klass	2. klass	3. klass
Suuline keelekasutus	70	80	80
Lugemine	70	80	80
Kirjutamine	70	85	85
Kokku	210	245	245

1. klass

Suuline keelekasutus (70 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<u>Suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)</u> <ul style="list-style-type: none"> • eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi; • toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi; 	<u>Suuline keelekasutus</u> <u>Kuulamine</u> Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel. Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

<ul style="list-style-type: none"> • kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldud lause, jutu sisu; • teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheendusega sõna ja nimetab neist mõningaid; • väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; • jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust; • koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu, esitab luuletust peast. 	<p><u>Kõnelemine</u> Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühekahe tunnuse alusel rühmitamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomii- mõistatused tuttavate juttude kohta. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.</p>
--	--

Lugmine (70 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Lugemine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb häälik-täheleist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; • mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; • vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; • mõtleb jutule alguse või lõpu; • on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...). 	<p><u>Lugemine</u> Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid),</p>

	<p>skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.</p> <p>Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine.</p> <p>Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.</p> <p>Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.</p> <p>Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.</p>
--	--

Kirjutamine (70 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Kirjutamine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatahti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; • kirjutab tahvlilt ära; • täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga; • koostab näidise järgi kutse; • eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; • kirjutab omasõnade algusesse <i>k</i>, <i>p</i>, <i>t</i>; • kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; • teab, et lause lõpeb punktiga; • teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; • kirjutab õigesti oma nime. 	<p><u>Kirjutamine</u></p> <p><u>Kirjatehnika</u></p> <p>Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähete kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures).</p> <p>Väikeste kirjatahete õppimine. Suurte kirjatahete õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.</p> <p><u>Kirjalik tekstiloome</u></p> <p>Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus (kujundamine näidise järgi).</p> <p>Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi).</p> <p>Lütkümberjutustuse kirjutamine.</p> <p><u>Õigekeelsus</u></p> <p>Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähete vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.</p> <p>Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (<i>k</i>, <i>p</i>, <i>t</i>) omasõnade alguses. <i>i</i> ja <i>j</i> ning <i>h</i> sõna alguses seoses tähtede õppimisega.</p> <p>Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes.</p> <p>Liitsõna vaatlus (moodustamine).</p> <p>Sõnade lõpu õigekiri – <i>d</i> ja <i>-vad</i> (mitmus) ning <i>-b</i> (tegasõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.</p> <p>Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).</p> <p>Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.</p> <p>Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).</p>

2. klass

Suuline keelekasutus (80 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Suuline keelekasutus</u></p> <ul style="list-style-type: none"> eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi; kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; kasutab kõnes terviklauseid; teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu; väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust; annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; esitab luuletust peast.	<p><u>Suuline keelekasutus</u></p> <p><u>Kuulamine</u> Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhirõhk suluta kaashäälikul. Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine). Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel. Kaaslaste ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).</p> <p><u>Kõnelemine</u> Hääldus- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistes harjutustes, kiirkõne, kajamäng. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade hääle jm imiteerimine. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud. Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.</p>

Lugemine (80 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Lugemine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, lodusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;	<p><u>Lugemine</u> Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; • vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele; • leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; • tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna; • kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi; • on lugenud jõukohaseid lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi. 	<p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusemärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes. Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaseloomustamine. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna. Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga</p>
---	--

Kirjutamine (85 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Kirjutamine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; • kirjutab tahvlilt või õpikust ära; • täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga; • koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate; 	<p><u>Kirjutamine</u> <u>Kirjatehnika</u> Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine. <u>Kirjalik tekstiloome</u> Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. <i>Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; • eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit; • kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse; • märgib kirjas õigesti täishäälikuid; • teab peast võõrtähtedega tähestikku; • alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; • kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes; • kirjutab õigesti sõnade lõppu <ol style="list-style-type: none"> a) -d (mida teed?), -te (mida teete?), b) -sse (kellesse? millesse?), c) -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?); • kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausekena). 	<p><i>lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.</i></p> <p><u>Õigekeelsus</u></p> <p>Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; <i>k, p, t s-i ja h</i> kõrval; <i>i ja j</i> silbi alguses, <i>h</i> sõna alguses.</p> <p>Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.</p>
---	---

3. klass

Suuline keelekasutus (80 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Suuline keelekasutus</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; • väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; 	<p><u>Suuline keelekasutus</u></p> <p><u>Kuulamine</u></p> <p>Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.</p> <p>Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.</p> <p>Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi; • avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; • annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; • jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskaemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu; • leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu; • esitab luuletust peast. 	<p>Õpetaja etteloeatud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.</p> <p><u>Kõnelemine</u> Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms. Sõnavara arendamine: sõnatäheenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine. Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmikas (mõtestatud) esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
---	---

Lugemine (80 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Lugemine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab 	<p><u>Lugemine</u> Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu,</p>

<p>lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; • töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; • vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; • eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu; • tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja; • on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust; • teab nimetada mõnda lastekirjanikku. 	<p>lõpetus).</p> <p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatkava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.</p> <p>Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.</p> <p>Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.</p> <p>Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.</p> <p>Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.</p> <p>Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.</p> <p>Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.</p> <p>Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.</p>
--	--

Kirjutamine (85 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<p><u>Kirjutamine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; • kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; • valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; • märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ja tunnuseid; • teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses; • kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimed; • piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; • kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); • koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a. ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; 	<p><u>Kirjutamine</u> <u>Kirjatehnika</u></p> <p>Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.</p> <p><u>Õigekiri</u></p> <p>Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. <i>k, p, t s-i ja h</i> kõrval. <i>i ja j</i> õigekiri (v.a. võõrsõnades ja tegijanimedes). <i>h</i> sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning <i>sse</i>-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus). Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; <i>et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui</i> puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine. Sõnavara: lähedase ja vastandtähendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.</p> <p><u>Tekstiloom</u></p> <p>Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks. Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjanep.</p>

<ul style="list-style-type: none"> kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile. 	Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel. Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Kirja kirjutamine. Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.
--	--

2.1.4. Teadmised, oskused ja hoiakud II kooliastmes

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

2.1.5. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Õppesisu	4. klass	5. klass	6. klass
Suuline ja kirjalik suhtlus	60	25	20
Teksti vastuvõtt	60	25	15
Tekstiloome	30	20	20
Keeleteadlikkus	60	70	50
Kokku	210	140	105

4. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus (60 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; jutustab kuuldu teksti ümber; esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi; väljendab oma arvamust, annab infot arusaadavalt edasi; leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi; 	Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Juhendi järgimine ja kuuldu põhjal tegutsemine. Kuuldu teksti ümberjutustamine. Lavastuse, kuuldu proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine.

<ul style="list-style-type: none"> • esitab peast ilukirjandusteksti omal valikul, loeb teksti rollis; • annab juhiste alusel kaaslasele tagasisidet. 	<p>Kuuldu kohta täpsustavate küsimuste esitamine. Esitatud küsimuste mõistmine ja küsimustele vastamine.</p> <p>Loetu ja kuuldu kohta arvamuse avaldamine ja seisukoha põhjendamine, näite toomine tekstist. Kaaslaste arvamuse küsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine eakohasel viisil. Mõtete väljendamine selgelt ja arusaadavalt, mõtte lõpuleviimine ja mõtete omavaheline seostamine.</p> <p>Rühmavestlus etteantud teemal, vestluse tulemuse esitus. Rühmareeglite kokkuleppimine, sobiva koostöövormi valimine. Kõnelemisel kaaslaste mõtete ümbersõnastamine, enda mõtete lisamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Dialoogi ja dramatiseeringu esitamine. Rollimäng.</p> <p>Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
---	--

Teksti vastuvõtt (60 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, selgitab nende tähendust; • valdab lihtsamaid lugemistehnikaid, eesmärgistab lugemist; • kirjeldab tarbe- ja ilukirjandusteksti peamisi erinevusi; • vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi ja leiab tekstist vajalikku infot; • nimetab ilukirjanduse põhiliike, proosa, luule, draama, ja nende tunnuseid; • nimetab rahvaluule põhiliike ja nende tunnuseid; • tutvustab loetud proosateose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust; kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise aega, kohta ja tegelasi; • kirjeldab luuletuse meeleolu, aega, kohta; • esitab ilukirjandusteksti mõtestatult; 	<p>Tundmatu sõna tähenduse leidmine õpiku sõnastikust ja Sõnaveebist. Tähenduse selgitamine.</p> <p>Lugemiseks valmistumine, lugemise eesmärgistamine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, korduv ülelugemine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Lugemist hõlbustavad võtted. Lause, lõigu ning tervikteksti mõistmine ja ümberjutustamine.</p> <p>Tarbeteksti ja ilukirjandusteksti eesmärgi ja lugemise eripära. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).</p>

<ul style="list-style-type: none"> • leiab vajaliku või huvipakkuva raamatu; • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut); • tutvustab loetud raamatut kaaslastele, annab loetule hinnangu ning põhjendab seda. 	<p>Ilukirjandustekst, kujundlik keelekasutus. Ilukirjanduse põhiliigid: luule, proosa, draama, nende erijooned.</p> <p>Jutustava teksti vastuvõtt. Süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased, käivitav sündmus, lahendus. Sündmuste järjekorra edasi edasiandmine. Arutlemine tekstis käsitletud teema, tegelaste motiivide üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine tekstinäidete toel. Küsimustele vastamine tekstinäidete või oma sõnadega. Loetava kohta märkmete, märksõnaskeemi, kava ja küsimuste koostamine. Loetud teksti dramatiseering õpetaja juhiste toel. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeolelu kirjeldamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad).</p> <p>Vajaliku ja huvipakkuva raamatu leidmine kataloogi või e-otsingut kasutades. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine ja lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja põhjendamine. Rahvaluule põhiliikide ära tundmine ja tunnuste nimetamine: muinasjutt, muistend, lühivormid (mõistatus, vanasõna, anekdoot).</p>
---	---

Tekstiloome (30 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest; • jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; • kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga jutustava teksti; • kirjutab lühema tarbeteksti vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; • tunneb kirjutatavate teksti ülesehitust ja vormistustavasid; • kirjutab eakohase pikkusega loovjutte küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; 	<p>Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, valikuline (mõne tegelase vaatepunktist), kokkuvõtlik, loov. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamise või asendamisega. Ümberjutustus kavapunktide, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine. Fantaasialoo, muinasjutu või muistendi kirjutamine. Lühemate tarbetekstide kirjutamine: seletus- ja veenmiskiri, e-kiri, teade. Kirja esitav osa ja taustaosa. Juhendavate tekstide kirjutamine: retsept, juhend või reeglistik. Kiri, ümbriku vormistamine. Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või</p>

<ul style="list-style-type: none"> tunneb protsesskirjutamise etappe, täiendab oma tööd tagasiside põhjal; rakendab omandatud keeleteadmisi teksti kirjutamisel ja toimetamisel. 	mõtteskeem, sündmuste kaart), mustandite kirjutamine, tagasiside põhjal töö täiendamine, toimetamine, viimistlemine, avaldamine.
--	--

Keeleteadlikkus (60 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi ja kaashäälikuühendi reeglit ja erandeid; järgib kirjutamisel õpitud häälikuõigekirjareegleid; eristab liitsõna täiend- ja põhiosa, liitsõna ja liitega sõna, aimab liitsõna tähendust täiend- ja põhiosa põhjal; selgitab sõna tähendust sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal; järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; eristab sõnu liigiti; oskab pöörata tegusõnu ainsuses ja mitmuses ning kasutada jaatavat ja eitavat kõnet tekstis; oskab määrata lauseliikmeid ja teab nende ülesannet lauses; moodustab ja kirjavahemärgistab lauseid õpitu piires korrektselt. 	<u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u> Helilised ja helitud häälikud. Liidete -gi ja -ki õigekiri. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri, sulghäälik sõna keskel. Tähtede i ja j õigekiri tegijanimedes ja liitsõnades. <u>Sõnavaraõpetus</u> Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, täiendi funktsioon liitsõnas. Liitsõna tähendus. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse selgitamine oma sõnadega sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal (nii raamatu- kui ka veebivariandist). <u>Vormiõpetus</u> Sõnaliigid ja nende funktsioon. Tegusõna. Jaatava ja eitava kõne kasutamine tekstis. Tegusõna pöörde, tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Käändsõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus. Muutumatud sõnad: mäarsõnad, hüüdsõnad, sidesõnad, kaassõnad. <u>Lauseõpetus</u> Lause ja lauseliikmed. Alus, öeldis, sihitis määrus ja nende ülesanne lauses kui tervikus. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.

5. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus (25 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes; 	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.

<ul style="list-style-type: none"> • oskab olukorrale vastava suhtluskanali valida; • tunneb vahetu suhtluse tavasid ja oskab neid rakendada; • lahendab probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; • esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, sh kriitilisi; • avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab väite ja järelduse. 	<p>Teabe ja abi küsimine erinevates suhtluskanalites ja –olukordades. Sobiva formaadi ja kanali valimine. Vahetu vestlus, telefonivestlus, e-kiri. Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja või muu suulise teksti eesmärgistatud kuulamine. Suuline arvamused ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse avaldamine, väite esitamine ja selle põhjendamine. Kuuldu põhjal järelduse sõnastamine suuliselt või kirjalikult. Suuline arvamused ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine.</p>
---	---

Teksti vastuvõtt (25 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Analüüsib teksti väljenduslaadi lähtuvalt kasutusvaldkonnast ja suhtlusolukorrast; • nimetab teksti liiki, selle eesmärgi ja iseloomustab autori väljenduslaadi õpitud keeleteadmiste põhjal; • võrdleb tekste ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal; • tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe, koostab lihtsama päringu; • hindab sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa, verbaliseerib graafilise teabe; • tunneb konspekterimise võtteid, teeb lugedes või kuulates märkmeid, koostab skeeme; • oskab sõnastada lugemise, vaatamise, kuulamise eesmärgi ja teeb eesmärgist lähtuva kokkuvõtte; • esitab teksti kohta kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, kontrollib teksti usaldusväärust, eristab arvamust ja fakti. 	<p>Teksti analüüsimine. Teksti kasutusvaldkond, suhtlusolukorra kirjeldamine (ametlik, tööalane, õppimisega seotud, isiklik). Tekstiliigi ja eesmärgi nimetamine. Autori keelekasutuse ja stiili iseloomustamine ja põhjendamine ning näidete toomine tekstist. Tekstide võrdlemine ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal.</p> <p>Teabe- ja õppetekstid, nende peamised liigid ja allikad. Ainealaste teabeallikate ja andmebaaside nimetamine, leidmine ning kasutamine: Eesti Keele Instituudi keeleallikad. Lihtsama päringu koostamine Estris.</p> <p>Multimodaalse teabe töötlus. Pildiline ja tekstiline teave, lugemine teabe saamise eesmärgil (reegel, juhend, tabel, skeem, diagramm, plaan, kaart jm). Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafik, tabel) verbaliseerimine, lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Kuuldud teabe jälgimine, märkmete tegemine. Konspekterimise võtted ja märkmete tegemine. Pliiatsiga lugemine, teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel. Eesmärgistatud lugemine,</p>

	<p>kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine. Kriitiliste küsimuste koostamine teksti kohta. Usaldusväarsuse kontrollimine teiste allikate toel. Usaldusväarsuse kontrollimine tekstivälise ja tekstisisese tunnuste põhjal (teksti vormistus, ülesehitus, sisuline täpsus, autori tausta kontrollimine, faktide kontrollimine). Fakti ja arvamuse eristamine.</p>
--	---

Tekstiloome (20 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Teeb lühietekande, oskab allikaid valida ja hinnata, koostab lihtsama viite; • kirjutab tekste protsessikeskselt, täiendab tagasiside põhjal tekste; • jutustab oma elamustest ja kogemustest, ehitab jutustuse tavakohaselt üles; • kirjeldab eset, olendit ja inimest, ehitab kirjelduse tavakohaselt üles; • arutleb suuliselt ja kirjalikult, ehitab arutleva teksti tavakohaselt üles ja kasutab arutlevale tekstile omaseid keelendeid; • vormistab teksti korrektsaelt nii käsitsi kui arvutil; • põhjendab oma hinnangut tekstinäidetega. 	<p>Lühietekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud ainealase info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika: lihtsama viite vormistamine, refereerimine. Jutustava, kirjeldava, põhjendava teksti koostamine protsessikeskselt. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine minavormis. Jutustuse ülesehitus: aja- ja koha nimetamine, tegelase või tegelaste kirjeldamine, käivitav sündmus, tegelase mõtted ja tegevus selle lahendamise nimel, lõpetus. Jutustava teksti tunnused: ajalispõhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Kirjeldamine. Täpne sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine ja neile iseloomulike tunnuste nimetamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine. Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje väljendamine. Arutleva teksti tunnused: rõhutavad sõnad, võrdlemine, näidete toomine, põhjendavate sidendite kasutamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p>

Keeleteadlikkus (70 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid; • kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi; • kirjutab sagedamini esinevaid võõrsõnu korrektselt; • kasutab enda tekstis sünonüüme, arvestades nende tähendusvarjundeid; • kasutab sobivat tegusõna ajavormi enda tekstis; • valib sobiva käändevormi lause kontekstist lähtuvalt; • moodustab omadussõnade võrdlusastmeid ja kasutab neid enda tekstis korrektselt; • moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid ja lihtlauseid, sh koondlauseid; • kasutab enda tekstis korrektselt otsekõnet; • eristab nime ja nimetust, märgib enda tekstis nimed ja nimetused korrektselt; • järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid ja omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.	<p>Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.</p> <p>Võõrtähed ja -häälikud. Võõrsõnade õigekiri, sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Häälduse ja kirja pildi kontrollimine sõnastikest.</p> <p>Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus. Tähe <i>h</i> õigekiri võõrsõnades. Tähtede <i>f</i> ja <i>š</i> õigekiri. Poolitamisreeglite meenutamine.</p> <p><u>Sõnavaraõpetus</u></p> <p>Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine tekstis. Sünonüümide tähendusvarjundid, tesauruse ja kasutamine. Täendussetuste võrdlemine sõnaraamatutest (nii raamatukui ka veebivariandist). Sobiva sõna kasutamine oma tekstis.</p> <p><u>Vormiõpetus</u></p> <p>Sõnaliikide meenutamine.</p> <p>Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik, täis- ja enneminevik ning nende tähenduserinevus. Sobiva ajavormi valimine teksti.</p> <p>Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Käändetunnus, mitmuse lõpp. Sobiva käände valik sõltuvalt lause kontekstist.</p> <p>Omadussõnade võrdlusastmed, keskvõrde ja ülivõrde kasutamine tekstis.</p> <p><u>Lauseõpetus</u></p> <p>Liht- ja liitlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause ja loetelude kasutamine ja kirjavahemärgistamine tekstis. Üte ja selle kirjavahemärgid. Otsekõne ja kaudkõne. Saatelause ja otsekõnelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid ja kasutamine.</p> <p><u>Muud õigekirja teemad</u></p> <p>Algustäheõigekiri: kohad, ajaloosündmused, ametinimetused ja üldnimetused, perioodikaväljaanded, tooted. Nime ja pealkirja eristamine, teoste pealkirjad (heliteosed, filmid, raamatud, lavastused jne).</p>

6. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus (20 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Esitab kuuldu ja loetu põhjal kriitilisi küsimusi ning avaldab arvamust, sõnastab järelduse; • lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; • osaleb aktiivselt klassi- ja rühmavestluses; • põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslase põhjendatud seisukohti; • kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.	<p>Tekstide kriitiline kuulamine, faktide leidmine ja kontrollimine, kuuldule hinnangu andmine. Kriitiliste küsimuste esitamine vahetus suhtluses.</p> <p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal. Klassivestlus, diskussioon. Vestluses kõnejärje hoidmine ja üleandmine kaaslasele. Kaaslase aktiivne kuulamine, kaaslase öeldu täiendamine ja täpsustamine. Vestluskaaslasele positiivse tagasiside andmine.</p> <p>Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine. Viisakusväljendite kasutamine, sobiva suhtlusstiili valimine, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine. Viisakas ja ohutu suhtlus virtuaalkeskkonnas.</p>

Teksti vastuvõtt (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab põhilisi Eesti meediakanaleid, eristab rahvusringhäälingu ja kommertskanalite eesmäärke; • tunneb õpitud meediatekstide liike ja nende kasutamise võimalusi, oskab analüüsida meediatekste nende ülesehituse põhjal; • kasutab meediatekstide analüüsil õpitud keele- ja tekstimõisteid; • leiab tekstist argumenti ülesehituse osad; • teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; • võrdleb meediatekste, esitab kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte.	<p>Arutlevate meediatekstide ülesehituse analüüs. Lõigu, teksti eesmärk, varjatud eesmärk. Argumenti osad. Mõjutusvõtete ja hinnanguliste keelendite leidmine.</p> <p>Meediakanalid ja -väljaanded Eestis, kommertsmeedia ja rahvusringhääling.</p> <p>Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Raadiosaate eesmärgistatud kuulamine, telesaate eesmärgistatud vaatamine, kuuldu konspekteerimine, võrdlemine, kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Trüki ja veebiajakirjandus. Ajalehežanrite (uudis, aramuslugu, intervjuu, olemuslugu) eesmärgid ja ülesehitus. Pilt meediatekstides: pressifoto, karikatuur, pildiallkirja eesmärk.</p> <p>Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.</p>

Tekstiloomed (20 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet, tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe, täiendab tagasiside põhjal oma teksti; • valdab alustekstil kirjutamise põhilisi võtteid, täiendab alusteksti enda mõtetega; • kirjutab kirjandi, milles kasutab kirjeldamist, jutustamist, koostab argumentatsiooni; • avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; • kirjutab eesmärgipäraselt multimodaalseid tekste ja ajakirjandusžanre; • vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis; • kasutab tekste toimetades ja kaaslast tagasisidestades omandatud keele- ja tekstimõisteid.	<p>Protsesskirjutamise etappide meenutamine. Lisateabe otsimine. Alusteksti kasutamine enda tekstis: refereerimine. Alustekstile enda mõtete lisamine, autori ja enda mõtete vastandamine, kõrvutamine. Kirjandi ülesehitus: Sissejuhatus, teemaarenduse lõigud e argumendid, kokkuvõte. Lõigu ülesehitus: väide, selgitus, näide, järeldus. Tabav pealkiri. Oma sõnastuse ja lausestuse toimetamine, õigekirja korrektori kasutamine, oma vigade leidmine ja parandamine. Teksti vormistamine arvutil: reavahe, joondus, lõiguvahed, pealkirjastamine. Multimodaalse teksti loomine: pildi-, video ja graafilise materjali kasutamine. Teksti kujundamine erinevates rakendustes. Ajakirjandustekstide kirjutamine: reklaam, uudis, arvamyslugu, intervjuu.</p>

Keeleteadlikkus (50 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti suuremaid murdealasid; • kasutab õigekeelsusõnaraamatut õigekirja kontrollimiseks; • teab üldtuntud lühendeid ja kasutab neid tekstis; • eristab kirjakeelt ja argikeelt, teeb sobiva sõnavaliku vastavalt kontekstile; • moodustab ja kirjavadhemärgistab liitlauseid enda tekstis; • kasutab veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.	<p>Eesti murded. Murdekaart, murdekeelenäited, murdesõnastiku kasutamine.</p> <p><u>Õigekiri</u> Õigekirja kontrollimine õigekeelsusõnaraamatust (nii raamatu- kui ka veebivariandist), märkide lugemine. Veaohtrikud liited: <i>-lik</i>; <i>-likkus</i>. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.</p> <p><u>Sõnavaraõpetus</u> Kirjakeel ja argikeel (sh släng), sõnade stiiliväärtus ja märgendid sõnastikes. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides ja enda tekstis. Sobiva sõnavaliku tegemine vastavalt kontekstile: oma või võõrsõna, harvad, vanamoelised sõnad jne.</p> <p><u>Vormiõpetus</u> Grammatiline ühildumine käändes ja arvus.</p>

	<p>Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (<i>ne-</i> ja <i>line-</i>liitelised omadussõnad). Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnastike kasutamine käändevormide kontrollimiseks.</p> <p><u>Lauseõpetus</u></p> <p>Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Rindlause ja osalause. Sidesõnaga ja sidesõnata rindlause. Rinnastavad sidendid. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Alistavad sidendid. Põimlause kirjavahemärgistamine.</p>
--	--

2.1.6. Teadmised, oskused ja hoiakud III kooliastmes

Õpilane:

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

2.1.7. Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Õppesisu	7. klass	8. klass	9. klass
Suuline ja kirjalik suhtlus	10	10	10
Teksti vastuvõtt	10	10	10
Tekstiloome	15	15	15
Keeleteadlikkus	35	35	35
Kokku	70	70	70

7. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Tunneb suhtlusolukorra komponente, tüüpilisi suhtlusolukordi; lahendab keelealaseid probleemülesandeid, osaledes eri suhtlussituatsioonides koolis; kirjeldab suulise ja kirjaliku kõne keelelisi erijooni; eristab kirjakeelt argikeelest, analüüsib näiteid; selgitab ametliku ja mitteametliku suhtluse keelelist eripära; esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; põhjustab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust diskussioonides ja rühmaaruteludes, on arvestav vestluspartner. 	<p>Suhtlusolukord, selle komponendid (valdkond, suhtlejate rollid, suhtlusviis). Tüüpilised suhtlusolukorrad koolis: loa küsimine, teate edastamine, abi palumine, abi pakkumine, nõu küsimine. Kooli kogukonnaga suhtlemine suhtlusolukorrast lähtuvalt. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine.</p> <p>Suulise ja kirjaliku kõne erijooned. Kirjakeel vs argikeel.</p> <p>Osalemine diskussioonis, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Diskussioonis partneri mõtte ümbersõnastamine, oma arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Hinnangu väljendamine neutraalselt ja viisakalt.</p>

Teksti vastuvõtt (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Iseloomustab peamisi žanre e tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; kirjeldab, võrdleb ja analüüsib tekstide kasutusvaldkonda, eesmärki ja suhtlusolukorda ning kasutab seejuures omandatud keele- ja tekstimõisteid; kirjeldab sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja kirjalikku moodust; leiab tekstist ja lugemisülesandest lähtuva lugemisstrateegia, kohandab lugemisstrateegiat vajadusel lugemise ajal; selgitada arusaamatuks jäänut, esitab eri liiki küsimusi ja vastuväiteid, avaldab arvamust, vahendab teksti, võtab kokku, kommenteerib, tõlgendab ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega; analüüsib teksti tekstitüübi alusel; toob näiteid jutustava, kirjeldava, arutleva lause ja tunnuste kohta loetavas tekstis. 	<p>Žanri e tekstiliigi mõiste. Pragmaatilise ja esteetilise eesmärgiga tekstid. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.</p> <p>Lugemisstrateegiate valimine, eesmärgistab ja kavandab oma lugemist. Teksti kohta eri liiki küsimuste koostamine: äratundmine, meenutamine, mõistmine, näitlikustamine, võrdlemine, järeldamine, hindav, kontrollimine, uue terviku loomine.</p> <p>Multimodaalsus. Suhtlusmoodused: visuaalne, kirjalik, suuline, heliline, žestiline, kehaline. Multimodaalse teksti vaatamine ja lugemine. Eri mooduste märkamine, sõnumi kokkulugemine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.</p> <p>Tekstitüübid: kirjeldav, jutustav, arutlev. Tekstide analüüs tekstitüübi tunnuste alusel. Jutustava teksti keelelised</p>

	<p>tunnused: dünaamilised verbid, lihtminevik, lausete sidumine ajalispõhjuslike sõnade abil. Kirjeldava teksti tunnused: seisundiverbid, olemasolulaused, täpsustavad täiendid. Arutleva teksti tunnused: hinnangulisus, vastandus, lausete sidumine põhjuslike, tingimuslike ja vastandavate sõnade abil. Argumendi ülesehituse osad.</p>
--	---

Tekstiloome (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid; • arvestab kirjutamisel teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara; • vormistab tekstitöötlusprogrammiga tekste, valdab toimetamisrežiimi; • kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt tarbetekste (avaldus, tõend, seletuskiri); • kirjutab koolivaldkonda sobivaid tekste (kindla eesmärgiga ülevaade, nõu küsimine); • kasutab sihipäraselt ja korrektselt kirja eri vorme: e-kiri, paberikiri; • kasutab kirjutamisel ÕSi ja Sõnaveebi ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keevealikuid, mis sobivad enda teksti; • kirjutab eri liiki kirjandit: jutustav ja arutlev kirjand; • kirjutab eri liiki arvamustekste: kommentaare, repliike jne; • kasutab tehisintellekti kirjutamise planeerimisel ja teksti toimetamisel. 	<p>Teksti ülesehituse ja tavade arvestamine kirjutamisel: oma teksti eesmärgi sõnastamine, adressaadi valimine. Kirjutamise kavandamine ja žanri arvestamine enne kirjutamist. Eeskujutekstide analüüs. Tekstisidususvõtted lause, lõigu ja tervikteksti tasandil. Lõikude järjestamine vastavalt teksti sõnumile ja eesmärgile. Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötuse põhimõtted. Paber- ja e-kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Kirja ülesehitus: pöördumine, tausta kirjeldus, kirja eesmärgi sõnastamine, kirja lõpetus, viisakusvormelid. Jutustava, kirjeldava laadi kasutamine omakogemuslike tekstide loomisel. Mälestusloo kirjutamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, põhjendamine. Probleemi sõnastamine, kirjeldamine, selgitamine. Argumendi ülesehitus. Tehisintellektiga töötamine kirjutamise planeerimisel ja toimetamisel. Intellektuaalomand.</p>

Keeleteadlikkus (35 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Väärtustab eesti keelt ühena soome-ugri ja läänemeresoome keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, võrdleb eesti keele süsteemi õpitud keeltega; • suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner; • kordab häälikute liike ja kaashäälikuühendi reeglit; • silbitab ja määrab silpide liike; • kasutab õigekeelsusallikaid välte ja rõhu määramisel; • kirjeldab vältesüsteemi kui eesti keele eripära; • selgitab tegusõna vormistiku eripära ja kasutusvõimalusi, kasutab käändelisi ja pöördelisi vorme funktsionaalselt; • selgitab käänetevahelisi seoseid; • kasutab õigekeelsusallikaid vormimoodustusel eesmärgipäraselt; • meenutab tekste kirjutades kokku- ja lahkukirjutamise reegleid; • kasutab tekstisidususvõtteid ja kirjeldab sidendite funktsiooni vastuvõetavates tekstides ja enda tekstis.	<p>Indoeuroopa keeled. Eesti keel kui soome-ugri keel ja läänemeresoome keel, läänemeresoome keeled. Läänemeresoome keelte eripära: astmevaheldus, käändesüsteem jne.</p> <p>Teise keelega kõneleja toetamine: parafraseerimine, sõnade pakkumine, keele pakkumine, julgustamine, oma kõne tempo ja raskusastme kohandamine.</p> <p>Häälikuõpetus ja õigekiri Kordamine: häälikute liigitamine helilisteks ja helituteks. Kordamine: kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid.</p> <p>Silbitamine, pikk ja lühike silp, kinnine ja lahtine silp. Tüvevaheldused kui eesti keele eripära: vältevaheldus ja laadivaheldus. Sõnavormist tüve eraldamine. Välte ja rõhu määramine ÕSi abil. Õigehääldus: võõrsõnade õigekirja kontrollimine ja hääldamine. Välte ja õigekirja seosed.</p> <p>Vormiõpetus Tegusõna kui lause põhiinfo kandja. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv. Tegusõna aja, kõneviisi ja tegumoe kordamine ja tähendusvarjundid. Tegusõna käändelised vormid ja nominalisatsioon. Käändelise ja pöördelise vormi valik tekstis. Tegusõna astmevaheldus: veahtlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördevormi leidmine õigekeelsus-sõnaraamatust, Sõnaveebi kasutamine. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Käändsõnad. Käänetevahelised seosed, abstraktsed käänded. Veahtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul, ÕSi ja Sõnaveebi kasutamine. Veahtlike käänd-pöörd sõnade kasutamine enda tekstis.</p> <p>Õigekiri Kokku- ja lahkukirjutamise meenutamine vajaduse järgi. Eesti keele põhireeglite ja ÕSi kasutamine.</p>

	<p>Lauseõpetus Teksti sidusvahendid: kordus, asendus, väljajätt ja nende eesmärgistatud kasutamine enda tekstis. Sidendite funktsioon.</p>
--	--

8. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Teeb kuuldu ja loetu kohta suulise ja kirjaliku kokkuvõtte, käsitsi või arvutil; • märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; • annab kaaslase tekstile tagasisidet, põhjendab ning avaldab viisakalt ning asjakohaselt arvamust ja seisukohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; • esitab kuuldu ja loetu kohta täpsustavaid ja kriitilisi küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi; • väitleb eakohastel teemadel ja teeb väitluse tulemusel järeldusi ja üldistusi; • analüüsib virtuaalsuhtluse olukordi. 	<p>Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine. Märkmete tegemine kuulamise ajal, asjakohaste küsimuste esitamine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Märkmete tegemine käsitsi ja arvutil. Konspekt. Märksõnade valik ja funktsioon. Üksteise konspektide lugemine ja täiendamine. Üksteise tekstide tagasisidestamine viisakalt, nii suuliselt kui ka kirjalikult. Kaaslase julgustamine, kiitmine, parandusettepanekute pakkumine. Väitlus, väitluse reeglid. Vestluspartneri väite ümbersõnastamine, selle kohta küsimuste esitamine. Oma hinnangu andmine. Argumendi ja vastuargumendi esitamine. Järeldamine ja üldistamine. Väitlemine rühmas. Virtuaalkeskonna suhtlussituatsioonide analüüsimine.</p>

Teksti vastuvõtt (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb olulisi teabe- ja meediatekstide liike, nende kasutamise võimalusi ja ülesehitust; • loeb ja kuulab sihipäraselt, valib sobiva lugemisstrateegia, analüüsib kriitiliselt mitmesuguseid teabe- ja meediatekste; • osundab teabetekstide keelelisele eripärale lugemise ajal; • kirjeldab meedia eesmärke ja olemust, võrdleb eri meediaväljaandeid ja kanaleid ning nende kasutusvõimalusi ja eesmärke; 	<p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst, entsüklopeedia jne) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Populaarteadusliku keelealase artikli lugemine, teabe vahendamine kaaslastele. Loovtöö aluskirjanduse leidmine, lugemise eesmärgistamine, loetava teksti ülesehituse tundmine. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Meedia võimalused ja eesmärgid tänapäeval. Meediakanalid:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • kontrollib loetud tekstides fakte, esitab kriitilisi küsimusi, eristab libauudist uudisest; • märkab kujundlikku keelekasutust mõjutusvahendina. 	<p>televisioon, raadio, veeb. Kvaliteetajakirjandus, kultuuriajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Eri väljaannete võrdlemine.</p> <p>Meediatekstide põhiliikide meenutamine ja võrdlemine eri meedia kanalites ning väljaannetes. Arvamust vahendavate tekstide võrdlemine ja analüüs: arvamyslugu, essee, arvustus. Peamised retoorilised võtted arvamustekstides, keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Autori seisukoha leidmine ja ümbersõnastamine ning enda hinnangu sõnastamine. Fakti ja arvamuse eristamine, faktide kontrollimine. Libauudise äratundmine.</p>
---	--

Tekstiloom (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; • valib kriitiliselt alustekstid ning osundab neid sobivas vormis; • kirjutab enda tekste protsessikeskselt: kavandab teksti, võtab arvesse tagasisidet, toimetab, viimistleb, avaldab teksti sobival viisil; • valdab erinevaid alusteksti kasutamise võtteid; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada loovtööd, kirjandit, valitud meediateksti ja arvamyslugu. 	<p>Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine. Alusteksti põhjal kirjutamise eeltöö: mõtete leidmine loetud tekstidest, enda mõtetega sidumine. Teema ja peamõtte sõnastamine. Kava koostamine, mustandi kirjutamine. Tagasiside mustandile. Teksti ülesehitus ja sidusus, teksti liigendamine. Alusteksti kasutamise võtted: tsitaat ja referaat. Parafraaseerimine. Alustekstist saadud mõtete väljendamiseks vajalike keelereeglite ja väljendusvahendite kasutamine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Intellektuaalomand.</p> <p>Valitud žanris faktipõhise meediateksti kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad. Teksti ülesehitus ja sobivate keelevahendite valik. Eeskujutekstide analüüs, eesmärgi, sihtrühma ja avaldamiskoha valimine.</p> <p>Arvamusloo kirjutamine: eeskujutekstide analüüs, eesmärgi, sihtrühma ja avaldamiskoha valimine. Põhiseisukohtade esitamine, teksti ülesehitus ja sidendus, sobivate keelevahendite valik. Kaaslase teksti tagasisidestamine, enda teksti ümberkirjutamine ja toimetamine kommentaaride põhjal. Teksti avaldamine.</p>

Keeleteadlikkus (35 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab eesti keele murdeid, toob näiteid murdekeele eripäradest; • nimetab oskuskeeli, kasutab oskussõnastikke ja teab erialamärgendi tähendust sõnastikes; • kirjeldab algustäheõigekirja reegleid, eristab ametlikku ja mitteametlikku konteksti algustähe valikul; • nimetab sõnaliike, leiab need lausest ja toob sõnaliikide näiteid; • teab eesti keele lauseehituse peajooni; • tunneb keelendite stiiliväärtust; • leiab õigekirjajuhiseid keeleallikatest; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; • kirjeldab lause suhtluseesmärki, määrab lauseliikmed; • selgitab rind- ja põimlause erinevust, leiab rind- ja põimlause osad, sidendid ning kasutab neid korrektselt ja eesmärgipäraselt; • kirjavadhemärgistab liht- ja liitlauseid, segaliitlauseid, otsekõnega lauseid, põhjendab sidendi ja märgi valikut; • valib konteksti otsekõne, tsitaadi või kaudkõne, märgib need kirjas korrektselt.	<p>Eesti keele erikujud. Murded. Oskuskeeled. Valdkonna oskussõnastike kasutamine.</p> <p>Algustäheõigekiri Algustähe reeglite leidmine EKI teatmikust jm allikatest, saadud teabe kasutamine. Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad. Ametliku ja mitteametliku konteksti arvestamine algustähe valikul. Sõnaliikide meenutamine: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Määr- ja kaassõnade eristamine. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna.</p> <p>Lauseõpetus ja õigekiri Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lause vahetud moodustajad e fraasid. Fraaside ja sõnaliikide seosed. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Lauseliikmete määramine. Rinnastusseos. Koondlause. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavadhemärgistamine. Lisandi ja ütte kirjavadhemärgistamine ning kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Keerulisemad segaliitlauseid. Lauseskeemid. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rinnastavad sidendid. Rindlause kirjavadhemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause kirjavadhemärgistamine. Segaliitlause ja selle ehitus. Lauselühend kui lause tihendaja. Lauselühendi funktsioon ja sobivus eri teksti liikidesse. Lauselühendi komastamine. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Sõnajärg lauses ja fraasis. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Nende kasutus ja õigekiri. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaadi valimine enda teksti. Otsekõne ja</p>

	kaudkõne võrdlemine, otsekõne muutmine kaudkõneks ja vastupidi.
--	---

9. klass

Suuline ja kirjalik suhtlus (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Osaleb erinevates suhtlusolukordades avalikus ruumis, sh veebis; märkab suulistes ja kirjalikes tekstides tehtavaid keelevelikuid, analüüsib neid; oskab oma seisukohti väljendada eri kanalites ja vormides; tunneb eesti keele suhtlustavasid, märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid; kirjeldab ametliku ja mitteametliku suhtluse keelelisi eripärasid ja rakendab neid; esitab kuulnud ja loetud meediateksti kohta eri liiki küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku; valdab vestlusvõtteid: algatab vestluse, arendab teemat, väljendab eriarvamust viisakalt. 	<p>Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.</p> <p>Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keekekasutusele. Ametlik ja mitteametlik suhtlus. Suhtlejate rollid ja rollidest lähtuvad keelevelikud.</p> <p>Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Eestlasele omane asjalikkus suhtluses: meilivahetuses, suulises suhtluses. Sõnumi viisakus ja otsekoheusus, liigsõnalisuse vältimine, sobivad keelevelikud.</p> <p>Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Autorile viitamine.</p>

Teksti vastuvõtt (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Tunneb peamisi keelevaldkonna teabeallikaid; koostab veebiotsingutel päringuid, kasutab saadud teavet eesmärgipäraselt; hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa; võtab vastu segatekste: seostab sõnalise ja pildilise ning helilise teabe; teeb kasutatud keelevahendite kohta järeldusi ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; oskab tekste võrrelda; otsustab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti 	<p>Veebist teabe otsimine erinevaid päringuid kasutades, keelevaldkonna teabeallikate tundmine, leitud teabe kriitiline hindamine. Teabe talletamine, kõrvutamine ja süstematiseerimine ning kasutamine suhtluses.</p> <p>Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine ja tegutsemine.</p> <p>Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Segateksti vastuvõtt.</p>

<p>kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid hinnangu väljendamist kirjeldades ja autori hoiakutega seostades; • analüüsib kõnet, eristab kõne osi, kirjeldab kõne eesmärki, leiab kõnest teabe, autori seisukoha. 	<p>Peamised keelelised mõjutamisvõtted ja kujundid kõnes. Kriitiline lugemine. Hinnangu väljendusvahenidte analüüs aramuslikes tekstides: hinnangu väljendamine arutledes. Modaalusus, saateverbid alusteksti, autorit viidates. Kõnede analüüs: pidulik kõne ja veenmiskõne. Kõnede ülesehitus, eesmärk, kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe leidmine ja kõneleja seisukohtade sõnastamine, kõnest kokkuvõtte tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõne kohta arvamuse avaldamine.</p>
--	---

Tekstiloom (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Määratleb enne kirjutamist suhtluseesmärgi ja valib sellele vastavad keelevahendid enda teksti; • koostab jutustava-arutleva teksti, leiab teema, sõnastab pealkirja, valdab teksti ülesehituse põhimõtteid, sobivaid keelevahendeid, ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid; • väljendab hinnanguid, seob alusteksti mõtted enda seisukohtadega, kasutab selleks vajalikke keelevahendeid; • esineb suuliselt ja peab kõnet; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada eri liiki tarbetekste (elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) ja neid korrektselt vormistada; • toimetab enda tekste tagasiside põhjal, kasutab teksti tagasisidestades õpitud keeleteadmisi. 	<p>Suhtluseesmärgi määratlemine enne kirjutamist. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtlejate rollile, valdkonnale ja eesmärgile.</p> <p>Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, selgitus, põhjendus, järeldus. Näite toomine alustekstist ja enda kogemusest. Enda kogemuse ja alusteksti sidumine lõigus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.</p> <p>Hinnangu väljendamine arutledes. Modaalusus, saateverbid alusteksti, autorit viidates.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne ülesehitus ja elemendid: tervitus, retoorilised võtted. Ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.</p> <p>Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.</p> <p>Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti arvestamine sobiva kujundi valikul.</p>

Keeleteadlikkus (35 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Väärtustab eesti keelt kui riigikeelt, kirjeldab kirjakeele kujunemist, keelekorralduse ja keelehoolde põhimõtteid, mõistab üldjoontes keeleseaduse olemust; • meenutab õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; • kirjeldab keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis kasutatud keelendite tähendusvarjundeid; • kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära; • tunneb ja selgitab hinnangu väljendamiseks keelalisi vahendeid, märkab neid loetud tekstides ja kasutab enda tekstides; • kasutab teksti sidususe võtteid enda tekstides	<p>Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuuendus ja keele areng, keelekorraldus ja keelehoole Eestis. Eesti keeleseadus.</p> <p>Õigekirja kordamine Poolitamine, sealhulgas võõrsõnade ja nimede poolitamine. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad, võrdevormid, võõrsõnad. Kokku- ja lahkukirjutamisreeglite kordamine. Algustäheõigekirja kordamine. Konteksti arvestamine algustähe valikul. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Pealkirja, nime ja nimetuse erinevus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.</p> <p>Sõnavaraõpetus Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid tekstis. Fraseologismid, nende stiilivärving. Keeleallikate kasutamine sõna stiilivärvingu leidmiseks. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende funktsioon. Sõna ehituse analüüs.</p> <p>Lauseõpetus Modaalsus ja hinnangu väljendamine teiste ja enda tekstis. Määrsõnade, rõhumäärsõnade tähendusvarjundite võrdlemine ja valimine vastavalt lausekontekstile. Lausete ühendamise võtted, tekstisidusus.</p>

2.2. Kirjandus

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab oma mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, kultuuri eripära ja mitmekülgsuse teadvustamist.

Kuna kirjandust saab õppida vaid lugedes, siis on lugemis- ja tekstitoimingud kirjandusõpetuse olulisim alus. Õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks toetavad eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine. Kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid teoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat.

Kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõutakse teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sh kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja tervikkuses. Ilukirjandusteose analüüsimiseks peab õpilane valdama metakeelt, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Teoste valikul peetakse silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost. Tervikteoste soovituslik vali peab sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust, sh tüvitekste ja klassikateoseid, mida käsitletakse ühiselt. (II kooliastmes e. Raua „Kalevipoeg“, E. Bornhöhe „Tasuja“, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ vm eesti muinasjutu- või muistendikogumikud. III kooliastmes A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“, A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, J. Liiv, M. Under, H. Runnel, L. Tungal.)

Piirkondliku identiteedi toetamiseks ja rahvapärimuse rolli teadvustamiseks kultuuris pööratakse tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile, kuna pärimuskultuuri tundmine õpetab väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri.

Kirjandustundides tegeldakse ainetekstidega, mis on seotud kirjanike jt kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Kultuuriloolised tekstid avavad identiteeti kujundavaid asjaolusid, aitavad mõista minevikku ja

olevikku, kujundavad ajaloo- ja kultuuriteadvust. Ühtlasi õpib õpilane tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks on vaja õpilasel tunda kirjandusteaduslikku mõistevaramut ja faktiteadmisi, kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Oluline on säilitada lugemishuvi ja arendada tõlgendusoskusi.

Loovuse ergutamiseks ja väärtustamiseks ning isikupära ja ande esiletoomiseks pakub õppeprotsess rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi. Eneseväljendusoskuse arendamiseks analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab ka suhtlemist veebikeskkonnas, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist.

Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis.

Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist.

2.2.2. Teadmised, oskused ja hoiakud II kooliastmes

Õpilane:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noorsookirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

2.2.3. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Õppesisu	5. klass	6. klass
Kirjandustekstide valik ja lugemine	35	20
Kultuuri- ja kirjandusteadmised	10	10
Teksti analüüs ja tõlgendamine	35	20
Tekstiloome	10	10
Teksti esitamine ja kuulamine	15	10
Kokku:	105	70

5. klass

Kirjandustekstide valik ja lugemine (35 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Loeb laste- ja noortekirjandusteoseid, sh vähemalt neli tervikteost; • loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid, jälgib ja hindab oma lugemist; • tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust; • kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi.	<p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine, lugemispäeviku pidamine, lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemise mõistmine ja eesmärgistamine. Aktiivne ja tõhus lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Töö tundmatute sõnade ja väljenditega. Raamatukogu külastamine.</p>

Kultuuri- ja kirjandusteadmised (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri; • õpib tundma kultuuri eri ilminguid, pärimus- ja muuseumikultuuri; • eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • teab olulisemaid eesti rahvakalendri tähtpäevi.	<p>Ilu- ja teabekirjanduse mõiste, nende jagunemine. Proosa. Luuleteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Näitekirjandus. Mis on rahvaluule ja kuidas see tekib. Rahvaluule vanasti ja tänapäeval. Rahvajutud: muinasjutt ja muistend. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased, eri rahvaste muinasjutud. Muistendi tunnused ja liigid. Rahvaluule lühivormid: vanasõnad, mõistatused, kõnekäänud. Mõistatuste lahendamine, kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Rahvalaulud: regilaul, lõppriimiline rahvalaul, tänapäeva rahvalaul. Mõisted <i>pärimuskultuur</i>, <i>algriim</i>, <i>mõtterii</i>. Rahvakalendri tähtpäevad: mihkripäev, hingedepäev, mardi- ja kadripäev, jõulud ja näärid, küünlapäev, vastlapäev, lihavõtted, jüripäev, volbripäev, jaanipäev.</p>

Teksti analüüs ja tõlgendamine (35 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; • koostab proosateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; • nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle; • iseloomustab või võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja koha valikut; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid. 	<p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine (fakti-, mõistmis-, rakendamis-, arutlevad ja hindavad küsimused). Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine küsi- ja väitlausete või märksõnadena.</p> <p>Arutlemine teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Loetu seostamine oma kogemusega.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine, nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelase leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused.</p>

Tekstiloomine (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid. 	<p>Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (tekke- või seletusmuistend, loomamuinasjutt, fantaasiajutt). Loole uue või jätkuva lõpu kirjutamine.</p> <p>Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Tekstiloomine paaris- ja rühmatööna.</p>

Teksti esitamine ja kuulamine (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti; • mõtestab lahti esitatud teksti tähenduse, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; 	<p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalispõhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal. 	Aktiivne ja tõhus kuulamine, kuuldule hinnangu andmine.
---	---

6. klass

Kirjandustekstide valik ja lugemine (20 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Loeb laste- ja noorsookirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sh vähemalt nelja tervikteost; • loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris tekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist; • tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab lugemiskogemust; • loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi; • kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad. 	<p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Praktilise lugemisoskuse arendamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine, valiklugemine. Lugemistehnika arendamine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Ettelugemine, kooslugemine, peastlugemine. Töö tundmatute sõnade ja väljenditega.</p>

Kultuuri- ja kirjandusteadmised (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri; • õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sh teatri- ja filmikunsti; • eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • kasutab õigesti kirjanduse põhimõisteid. 	<p>Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevusega tutvumine. Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärinus. Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine. Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine, teose ja filmi võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega. Mõisted: <i>epiteet, metafoor, võrdlus, luule, proosa, valm, haiku, vabavärss, seiklusjutt, päevik.</i></p>

Teksti analüüs ja tõlgendamine (20 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; • koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; • nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte; • iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid, hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut. • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta. 	<p>Teksti kui terviku mõistmine. Eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Märksõnaskeemi koostamine, kavastamine.</p> <p>Teose teema ja keskse mõtte sõnastamine. Arutlemine, järelduste tegemine, näidete leidmine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p> <p>Tegelaste ja nende käitumise iseloomustamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelastevaheliste suhete jälgimine. Konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja. Ennustamine, hüpoteesi püstitamine.</p>

Tekstiloomine (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sh kirjeldavaid ja jutustavaid tekste. 	<p>Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (seiklusjutt, päevik vm).</p> <p>Tegelaste ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstile edasiarenduse või uue lõpplahenduse kirjutamine. Tegelaste või tegelaspaikade joonistamine. Tekstiloomine paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p>

Teksti esitamine ja kuulamine (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd; 	<p>Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • mõtestab lahti esitatud teksti tähenduse, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal. 	<p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmustest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.</p>
--	---

Kirjandustekstide autoreid ja teoseid

Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades sisaldab tervikteoste soovituslik valik rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt.

Tüvitekstid: E. Raud, „Kalevipoeg“; E. Bornhöhe, „Tasuja“; J. Kross, „Mardileib“; F. R. Kreutzwald, „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ vm eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.

Luule: O. Arderi, Contra, A. Ehini, L. Koidula, Juhan Liivi, V. Luige, K. Merilaasi, H. Männi, E. Niidu, P.-E. Rummo, H. Runneli, J. Sanga, I. Trulli, L. Tungla, J. Vaiksoo, A. Valliku, H. Vilepi, Wimbergi jt luulet; valik valme.

Proosa:

Eesti kirjandus: A. Feldmanis, L. Ulman, „Erik Kivistüda“; K. Hinrikus, „Kui emad olid väikesed“, „Elevant“; J. Jaik, „Kaarnakivi“; H. Jõgisalu, „Nõiutud allikas“, „Suutäis soolast“; K. Kaldmaa, „Halb tüdruk on jumala hea olla“, „Lydia“; K. Kass, „Nõianeiu nõbinina“; M. Keränen, „Varastatud oranž jalgratas“ jt krimilood; A. Kivirähk, „Sirli, Siim ja saladused“; M. Loper, „Inglite linn“; J. Parijõgi, „Teraspoiss“; A. Pervik, „Arabella, mereröövli tütar“, P. Päär, „Õnneliku inimese särk“; „Kallis härra Q“; S. Rannamaa, „Kadri“; J. Rannap, „Koolilood“; E. Raud, „Lugu lendavate taldrikutega“, „Roostevaba mõök“; P. Raud, „Printsess Lulu ja härra Kere“, „Sanna ja salakütid“; R. Reinaus, „Kuidas mu isa endale uue naise sai“, „Nõidkapteni needus“, „Maarius, maagia ja libahunt Liisi“; R. Roht, „Mäger Urask“; A. Saar, „Kuidas meil asjad käivad“, „Kuidas minust ei saanud kirjanikku“, „Õudne lugu“; J. Smuul, „Meremees Murka“; I. Soopan, „Kõik poisid ei saa suureks“; I. Tomusk, „Volli“ sari, „Ajaränduri“ sari; T. Toomet, „Vana aja koolilood“; A. Turovski, „Minu loomad“; J. Tuulik, „Vares“; M. Ulman, „Nukkude teater“, J. Vaiksoo, „King nr 39“ jt sarja raamatud; jm.

Maailmakirjandus: J. M. Barrie, „Peeter Paan“; J. Barrowman, C. Barrowman, „Õõnsa Maa saladus“; L. F. Baum, „Võlur Oz“; H. Burnett, „Väike printsess“, „Väike lord Fauntleroy“; C. Cassidy, „Pöörane“; C. Dickens, „Oliver Twisti seiklused“; G. Durrell, „Minu pere ja muud loomad“; N. R. Gaiman, „Kalmisturaamat“; A. Gavalda „35 kilo lootust“; E. Ibbotson „Reis Merejõe“; L. St John, „Valge kaelkirjak“, „Delfiini laul“; S. Kolu, „Rööbelite“ sari; J. Krüss. „Timm Thaler ehk Müüdüd naer“; E. Kästner, „Veel üks Lotte“; A. Lindgren, „Kalle Blomkvist“, „Hulkur Rasmus“, „Röövlitütar Ronja“; U. K. Le Guin, „Meremaa võlur“; C. S. Lewis, „Lõvi, nõid ja riidekapp“ jm „Narnia“ sari; H. Lofting, „Doktor Dolittle“; C. Nöstlinger, „Vahetuslaps“; K. May, „Winnetou“; F. Molnár, „Pál-tänava poisid“; J.-C. Mourlevat, „Ookeani kutse“; K. Ohlsson, „Klaaslapsed“, „Hõbedapoiss“, „Kiviinglid“; S. Olsson, A. Jacobsson, „Berti päevik“; R. J. Palacio, „Ime“; M. Parr, „Vilgukivioru Tonje“; E. H. Porter, „Pollyanna“; T. Pratchett, „Kettamaailma“ sari; O. Preussler, „Krabat“; G. Rodari, „Cipollino seiklused“; J. K. Rowling, „Harry Potteri“ sari; A. M. G. Schmidt, „A nagu Aabel“ ja „Miisu“; V. Schwab. „Kummituste linn“ jt sarja raamatud; J. Spinelli, „Tähetüdruk“; R. L.

Stevenson, „Aarete saar”; C. R. Zafon, „Uduprints”; J. Till, „Charlie” sari; J. R. R. Tolkien, „Kääbik”; Maria Turtschaninoff, „Maresi. Punase kloostri kroonikad”; M. Twain, „Tom Sawyeri seiklused”; J. Vilé, „Siberi haiku”; jm.

Näitekirjandus: O. Luts „Kapsapea”; M. Ulman, „Kohkumatud lapsehoidjad” jm.

Pärimus: valik eesti ja teiste rahvaste muistendeid ja muinasjutte; mõistatusi, kõnekäände ja vanasõnu; valik vanakreeka müüte; E. Raud, „Kalevipoeg”; M. Haavio, „Kalevala”; jm.

2.2.4. Teadmised, oskused ja hoiakud III kooliastmes

Õpilane:

- 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poeetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

2.2.5. Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Õppesisu	7. klass	8. klass	9. klass
Kirjandustekstide valik ja lugemine	24	24	24
Kultuuri- ja kirjandusteadmised	8	8	8
Teksti analüüs ja tõlgendamine	24	24	24
Tekstiloome	7	7	7
Suuline väljendusoskus	7	7	7
Kokku	70	70	70

7. klass

Kirjandustekstide valik ja lugemine (24 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost; • loeb lodusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, 	<p>Sobiva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Loetud teose autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine. Loetu edasiandmine teksti kompositsioonist lähtuvalt, tsitaatide kasutamine vm. Lugemissoovituste jagamine. Loetud teose võrdlemine teiste teostega.</p>

<p>hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi. 	<p>Erinevate lugemisstrateegiate kasutamine: kiire ja aeglane, ülelibisev ja süvenenud lugemine, eesmärgistatud (üle)lugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.</p> <p>Aime- ja meediatekstide lugemine, meediatekstide kriitiline hindamine, erinevatest allikatest leitud teabe kasutamine, usaldusväärsus.</p> <p>Refereerimine, tsiteerimine, algallikale viitamine.</p> <p>Raamatukogud: Eesti Rahvusraamatukogu, kooli-, rahva-, teadus-, eriala-, koduraamatukogud. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (ESTER, MIRKO, DIGAR)</p>
--	---

Kultuuri- ja kirjandusteadmised (8 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid. 	<p>Pärimuskultuur. Pärand. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Oma kodupaigaga seotud pärimuse uurimine.</p> <p>Looduspärimus (maa-, mere- ja metsarahvas, hiied).</p> <p>Rahvaluule tunnusjooned, põhiliigid ja žanrid. Kõnekäänud, vanasõnad ja aforismid, nende tähenduse seletamine.</p> <p>Naljandi ja anekdoodi tunnused.</p> <p>Mõistatused, keerdküsimused, liitsõnamängud, pilt- ja valemõistatused.</p> <p>Tänapäevane rahvaluule ehk poploor: tänavakunst ehk grafiti, meem.</p> <p>Tänapäevase folkloori kogumine, rahvaluule veebilehed.</p> <p>Luule ja selle põhitunnused. Noorte-, nalja-, piltluule, sürrealistlik luule, ühismeedia- ja räpluule, vabavärss, metafoor.</p> <p>Reisikiri, elulooraamat, päevik, seiklusjutt, novell.</p>

Teksti analüüs ja tõlgendamine (24 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi; 	<p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimuste koostamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; • teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid; • analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta; • kirjeldab kirjandusteosele omast keeikasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes; • võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi. 	<p>Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti keskse mõtte leidmine ja sõnastamine.</p> <p>Kokkuvõtte kirjutamine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Oma arvamus sõnastamine ja põhjendamine.</p> <p>Illustratiivsete näidete leidmine tekstidest: tsitaatide otsimine ja valimine, järelduste tegemine.</p> <p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp, kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud, käitumine.</p> <p>Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöö kirjeldamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine. Kujundliku keeikasutuse mõistmine.</p>
---	---

Tekstiloomed (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; • hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid; • osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd; • koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara. 	<p>Eri žanris omaloominguliste tekstide kirjutamine (rahvalaul, naljand, kõnekäändude põhjal naljalugu vm, seiklusjutu, pilt- või mudelluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegevusjuhendi tegelasele, tekstis toimunud sündmuse eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo. Kirjandusteose, vaadatud filmi või lavastuse kohta kokkuvõtte kirjutamine.</p> <p>Omaloomingulised tööd tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.</p>

Suuline väljendusoskus (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.	Esitamise eesmärgistamine: miks, kellele ja mida esitatakse. Esituse ladususe ja selguse taotlemine, tekstitäpsus. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine. Korrektned kehahoid, hingamine ja diktsioon. Illustreerivate katkendite kasutamine lugemissoovituste jagamiseks klassikaaslastele. Luule-, proosa või draamateksti esitamine.

8. klass

Kirjandustekstide valik ja lugemine (24 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost; • loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi; • loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi.	Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt. Raamatukogude andmebaaside kasutamine sobiva lugemisvara hankimiseks. Digiraamatud. Autoriõigus. Plagiaat. Autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine suuliselt või kirjalikult ettekande, veebipäeviku, arvustuse vm vormis. Lugemisstrateegiate kasutamine: valik-, üld-, süva-, lähi- ja loovlugemine. Loetava teksti eesmärgistatud jälgimine ja lugemisülesannete täitmine. Eri allikate ja keskkondade kasutamine kirjandusteadmiste täiendamiseks.

Kultuuri- ja kirjandusteadmised (8 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;	Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Pärimuse elementide otsimine avalikust ruumist. Mõne avaliku või perekondliku

<ul style="list-style-type: none"> • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid. 	<p>sündmusega seotud tavade kirjeldamine (spordivõistlus, jaanipäev, talgud vm). Looduspärimus ja linnalegendid, hirmujutud ja uflood. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvajuttude põhiliigid. Muinasjutu ja muistendi liigid ja tunnused.</p> <p>Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandus ja visuaalsed kunstid, nt koomiks, graafiline romaan, ühismeediaaluule. Kirjandus ja fotograafia. Kirjandusteose dramatiseering. Monoloog. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater.</p> <p>Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. Eepose, romaani, jutustuse, novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaani tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p>
--	--

Teksti analüüs ja tõlgendamine (24 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; • teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid; • analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga; 	<p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmiseks eritüübiliste küsimuste koostamine (fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused). Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine. Sõnastatud teemade ja probleemide üle arutlemine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Probleemi põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Illustratiivsete näidete leidmine: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine.</p> <p>Kirjanduslikud tüüptegelased, tegelaste analüüs. Muutuv ja muutumatu tegelane.</p>

<ul style="list-style-type: none"> rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta; kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes; võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi. 	<p>Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase sisekonflikti äratundmine ja tegelastevahelise põhikonflikti määramine ja analüüs. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine, miljöö kirjeldamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine. Tegelikkus ja väljamõeldis.</p> <p>Kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite tundmaõppimine, kujundliku keelekasutuse mõistmine: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika. Allegooria ja alltekst. Luuleteksti esitlemine.</p>
--	---

Tekstiloome (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid; osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd; koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara. 	<p>Lühemate ja pikemate omaloominguliste tekstide kirjutamine: ulme- või detektiivijutt, haiku või vabavärsiline luuletus, proosa- või luuleteksti dramatisering, tegelase monoloog või elulugu, muudetud žanris tekst jm.</p> <p>Tekstiloome paaris- ja rühmatööna.</p> <p>Alustekstile tuginev kirjutamine.</p> <p>Arutleva teksti kirjutamine.</p> <p>Kirjandusteosele, filmile või lavastusele arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, esitatud väidete tõestamine.</p>

Suuline väljendusoskus (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust; kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid. 	<p>Luule- või proosateksti esitamine, draamateksti esitamine ositi, ettekanne.</p> <p>Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Esinemine suurema publiku ees (nt mõnel ülekoolilisel üritusel).</p>

	Aktiivne ja tõhus kuulamine, kuuldule tagasiside andmine.
--	---

9. klass

Kirjandustekstide valik ja lugemine (24 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost; loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisuskust ning juhib oma lugemisprotsessi; loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi. 	<p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemisstrateegiad ja lugemisprotsess. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisuskuse hindamine. Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat.</p> <p>Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades.</p>

Kultuuri- ja kirjandusteadmised (8 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid. 	<p>Pärimuskultuur. Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.</p> <p>Rahvaluule tunnusjooni. Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Rahvamuusika kui inspiratsiooniallikas. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine. Rahvaluule veebilehed.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll.</p>

	<p>Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine.</p> <p>Ilukirjanduse põhiligid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused.</p> <p>Lüroepika. Eepose, romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Ulme- ja krimiromaanide tunnused. Reisikiri ja elulooraamat.</p> <p>Lüürilise luule põhitunnused. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules. Vabavärsiline luule. Piltluule. Ühismeedia- ja räpluule. Nüüdisluule vormid ja žanrid. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.</p> <p>Mõisted: algriim, arvustus, ballaad, biograafia, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, isikustamine, jutustus, komöödia, kordus, kõnekäänd, lõppriim, lüürika, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, müüt, novell, ood, parallelism, regivärss, reisikiri, romaan, siire, sonett, žanr, tragöödia, vabavärss, vanasõna.</p>
--	---

Teksti analüüs ja tõlgendamine (24 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; • teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid; • analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga; 	<p>Teksti mitmetähenduslikkuse mõistmine. Teksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja märksõnadena. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Teema ja probleemide avardamine küsimuste, väidete ja näidetega. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest, valiku põhjendamine. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta; • kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes; • võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi. 	<p>Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses. Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Kirjelduse eesmärk teoses.</p> <p>Ilukirjandusteksti väljendusvahendite kinnistamine. Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine teosest. Teksti allegooria ja allteksti mõistmine.</p> <p>Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika eritlemine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luuletuse temaatika, aegruum, kompositsioon, riim, rütm ja kõla. Luule eri kogemisviisid. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.</p>
--	---

Tekstiloomed (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; • hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid; • osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd; 	<p>Eri žanrites kirjeldavas ja jutustavas laadis omaloomingu kirjutamine. Alustekstist inspireeritud omalooming. Teksti dramatiseerimine või filmistsenaariumiks kirjutamine. Autori loomingu või loetud teose kohta lühiuurimuse koostamine. Loetu seostamine tänapäeva elunähtuste ja probleemidega, iseenda eluga, loetud tekstiga seoses oma tunnete ja elamuste</p>

<ul style="list-style-type: none"> koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara. 	kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.
--	--

Suuline väljendusoskus (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
<ul style="list-style-type: none"> Esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust; kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid. 	Eri žanris teksti esitamine (luuletus, proosapala, draamatekst, kõne, ettekanne vm). Esituse eesmärgistamine ja esitamine. Sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsioon valimine, diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine .

Kirjandustekstide autoreid ja teoseid

Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades sisaldab tervikteoste soovituslik valik rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt.

Tüvitekstid: A. Kitzberg, „Libahunt“; A. Kivirähk, „Rehepapp“; F. R. Kreutzwald, „Kalevipoeg“ (katkendeid); O. Luts, „Kevade“; A. H. Tammsaare, „Kõrboja peremees“; E. Vilde, „Pisuhänd“.

Luule: A. Alliksaar, B. Alver, Contra, A. Ehin, K. Ehin, E. Enno, D. Kareva, L. Koidula, J. Kolk, M. Kompus, K. Lepik, Kivisildnik, Juhan Liiv, L. Ojamaa, K. J. Peterson, C. Pihelgas, A. Puškin, M. Pärtna, K. Riismaa, J. Rooste, P.-E. Rummo, H. Runnel, I. Severjanin, W. Shakespeare, G. Suits, T. Tasuja, A. Teede, L. Tungal, M. Under, J. Viiding, H. Visnapuu, T. Önnepalu, J. Vesselov jt; valik sonette, ballaade ja oode; ühismeedia- ja räppuulet; luule lauludes.

Proosa:

Eesti kirjandus: K. Aareleid, „Linnade põletamine“; J. Ashilevi, „Kehade mets“; K. Ehin, „Paleontoloogi päevaraamat“; I. Hargla, „Apteeker Melchiori“ sari; M. Heinsaare novelle, „Artur Sandmani lugu“; S. Henno, „Mina olin siin“; A. Hvastov, „Sillamäe passioon“; J. Jaik, „Kaarnakivi“; M. Järve, „Esimene aasta“; M. Karu, „Nullpunkt“; A. Kivikas, „Nimed marmortahvil“ (I osa); A. Kivirähk, „Ivan Orava mälestused“, „Sinine sarvedega loom“; K. Kivirüüt, „Okultismiklubi“; J. Kross, „Wikmani poisid“, „Väike Vipper“; M. Laurik, „Mina olen surm“; J. Liiv, „Vari“; J. Maasik, „Enne lõppu“; H. Nõu, „Pea suu“; K. Piiper, „Tõde või tegu“; K. Raudsepp, „Lihtsalt ära jää üksi“; R. Reinaus, „Must vares“, „Verikambi“, „Vaevatud“; L. Roomets, „Üks väike valge tuvi“; O. Ruitlane, „Vee peal“; A. Tšehhovi novelle; F. Tuglase novelle; V. Uibopuu, „Janu“; P. Vallaku novelle; A. Vallik „Kuidas elad, Ann?“; vm.

Maailmakirjandus: D. Almond, „Skellig“; M. Atwood, „Orüks ja Ruik“; C. Brontë, „Jane Eyre“; S. Chbosky „Müüriõlleks olemise iseärasused“; A. Christie romaan; P. Coelho, „Alkeemik“; S. Collins, „Näljamängud“; B. Conaghan „Kui härra koer hammustab“; A. Conan Doyle, „Baskerville’ide koer“; S. Crossan, „Üks“; C. Crowley, „Sõnad sügavas sinises“; J. Dashner, „Labürindi jooksjä“; D. Defoe, „Robinson Crusoe“; A. Dumas, „Kolm musketäri“, „Krahv Monte-Cristo“; G. Forman, „Kui ma jään“; A. Frank, „Anne Franki päevik“; J. Gaarder „Apelsinitüdruk“; N. Gaiman, „Tähetolm“; W. Golding, „Kärbeste jumal“; J. M. Green, „Stüü on tähtedel“; M. Haddon, „Kentsakas juhtum koeraga öisel ajal“; D. Harms, „Väljapudenevad vanaeided“; L. Harrison, „Monster High. Tere tulemast koletiste kooli“; J. K. Jerome, „Kolm meest paadis“; J. Jägerfeld, „Minu suurejooneline elu“, „Superkoomik“; S. King,

“Lemmikloomasurnuaiad”; N. H. Lee, “Tappa laulurästast”; T. Lehtinen, “Tiivad varvaste vahel”; A. Lindgren, “Vennad Lõvisüdamed”; E. Lockhart, „Me olime valetajad“; A. Marshall, “Ma suudan hüpata üle lompide”; K. Millay, „Vaikuse meri“; P. Ness, “Kui koletis kutsub”; G. Orwell, “Loomade farm”; E. A. Poe’ novelle; U. Poznanski, ”Erebos”; P. Pullman, “Kuldne kompass”; P. Reeve, „Surelikud masinad“; E. M. Remarque, „Läänerindel muutuseta“; L. Sachar, „Augud“; A. de Saint-Exupéry, “Väike prints”; J. Salinger, „Kuristik rukkis“; sari “Seiklusjutte maalt ja merelt”; M. Scott, ”Nicholas Flameli” sari; B. Selznick, “Hugo Cabret’ leiutis”; N. Shusterman, „Challengeri sügavik“; S. Simukka, ”Punane nagu veri”; G. Soucy, „Väike tüdruk, kes armastas liialt tuletikke“; A. ja B. Strugatski, “Hukkunud Alpinisti hotell”; J. Teller, „Mitte midagi“; J. R. R. Tolkien, “Sõrmuste isand”; M. Twain, „Prints ja kerjus“; L. Ulitskaja, “Võõrad lapsed”; J. Vagner, “Vongozero”; J. Verne, “Kapten Granti lapsed” vm; L. Walton, „Ava Lavanderi iseäralikud ja kaunid kannatused“; O. Wilde, “Õnnelik prints”; reisi- ja elulooraamat eesti ja/või maailmakirjandusest.

Näitekirjandus: K. Aareleid, “Linnade põletamine”; “J. Ashilevi, “Nagu poisid vihma käes”; A. Kitzberg, “Kauka jumal”; A. Kivirähk, “Kevadine Luts”, “Vombat”; L. Koidula, “Säärane mulk”; U. Lennuk, “Paunvere poiste igavene kevade”; S. Nurklik, “Kas ma olen nüüd elus”; M. Ulman, “Võluõunad ehk Naeru kätte võib surra”; vm.

Pärimus: valik eesti jt rahvaste muinasjutte; valik vanakreeka ja -rooma müüte; F. R. Faehlmanni müütilised muistendid; rahvalaule, mõistatusi, kõnekäände ja vanasõnu; tänapäeva folklooritekste vm.